

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o úvěrovém nástroji pro veřejný sektor v rámci mechanismu pro spravedlivou transformaci

[COM(2020) 453 final – 2020/0100 (COD)]

a k pozměněnému návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje Fond pro spravedlivou transformaci

[COM(2020) 460 final – 2020/0006 (COD)]

(2020/C 429/30)

Zpravodaj: **Petr ZAHRADNÍK**

Konzultace	Rada Evropské unie, 8. 6. 2020, 10. 6. 2020 Evropský parlament, 17. 6. 2020
Právní základ	čl. 175 odst. 3 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	20. 7. 2020
Přijato na plenárním zasedání	18. 9. 2020
Plenární zasedání č.	554
Výsledek hlasování	219/0/1
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV jednoznačně podporuje a oceňuje velké navýšení finančních prostředků FST (Fondu pro spravedlivou transformaci) určených na usnadnění přechodu od hospodářství a společnosti s vysokými emisemi uhlíku na modernější, udržitelnější a diverzifikovanější hospodářství a společnost.

1.2 EHSV je hluboce přesvědčen, že pro dosažení optimálního výsledku v procesu spravedlivé transformace mají velký význam nejen dostatečné finanční zdroje moderního typu určené na přesně vymezené oblasti podpory, ale také flexibilní výklad pravidel státní podpory.

1.3 EHSV velmi oceňuje návrh úvěrového nástroje pro veřejný sektor a považuje jej za inovativní, originální a vysoce žádaný subjekty veřejného sektoru, které se nacházejí na cestě ke klimatické neutralitě.

1.4 EHSV zdůrazňuje, že po nových návrzích souvisejících s plánem na podporu oživení a nástrojem Next Generation EU má mechanismus pro spravedlivou transformaci reálnou šanci stát se velmi důležitým nástrojem budoucího VFR pro období 2021–2027, který bude přínosem nejen pro Zelenou dohodu pro Evropu, ale také pro oživení a obnovu po koronaviru.

1.5 EHSV vyzývá příslušné orgány EU, aby co nejvíce urychlily přípravné, schvalovací a prováděcí práce související s upraveným mechanismem pro spravedlivou transformaci, aby mohl být tento mechanismus brzy uveden do praxe. V této hře je čas kritickým parametrem.

1.6 EHSV vítá zvláštní pozornost, která je v úvěrovém nástroji pro veřejný sektor věnována méně rozvinutým regionům procházejícím spravedlivou transformací.

1.7 EHSV je přesvědčen, že inovativní myšlenka, na níž se zakládá úvěrový nástroj pro veřejný sektor, by mohla sloužit také jako zdroj inspirace pro podobný typ finančních produktů na úrovni členských států.

1.8 EHSV považuje kritéria výběru způsobilosti, jakož i navrhované investiční oblasti za velmi významné pro účely spravedlivé transformace.

1.9 EHSV rovněž vítá a podporuje dodatečné financování ve prospěch programu InvestEU a jeho zvláštního režimu pro spravedlivou transformaci, které zvyšuje potenciál k využívání finančních nástrojů v procesu spravedlivé transformace.

2. Záležitost a kontext

2.1 Na svém plenárním zasedání v červnu 2020 přijal EHSV stanovisko k Fondu pro spravedlivou transformaci⁽¹⁾, které v mnoha podrobnostech vysvětluje postoj EHSV k tématu procesu spravedlivé transformace a pracuje také s úvahami o době po koronaviru. Jeho obecné výsledky, závěry a doporučení zůstávají samozřejmě platné.

2.2 V tomto bouřlivém období však Evropská komise na konci května zveřejnila svůj plán na podporu oživení a všechny tři pilíře mechanismu pro spravedlivou transformaci představují podstatnou součást programu Next Generation EU. Ve srovnání s původním návrhem z ledna 2020 by mechanismus pro spravedlivou transformaci měl operovat s viditelně vyšším finančním přidělem a vyšší finanční základnou. Nově navržený soubor dokumentů odráží symbiózu a proveditelný souběh cílů Zelené dohody pro Evropu a plánu na podporu oživení a odolnosti po koronaviru.

2.3 Pracuje nyní také s pojmem „platforma pro spravedlivou transformaci“, která má poskytovat technickou podporu a poradenství veřejným i soukromým subjektům v uheľných regionech a dalších oblastech s vysokými emisemi uhlíku, aby měly dostatečné informace o možnostech financování.

2.4 Upravený mechanismus pro spravedlivou transformaci bude dále pracovat se svými třemi pilíři:

- Fondem pro spravedlivou transformaci;
- režimem pro spravedlivou transformaci v rámci programu InvestEU;
- úvěrovým nástrojem pro veřejný sektor.

Na druhé straně pandemie COVID ukázala důvod, proč pokračovat v plnění přiměřených cílů Zelené dohody pro Evropu a podporovat proces hospodářské restrukturalizace, zejména ve zranitelných regionech a územích. Proto bylo navrženo, aby mechanismus pro spravedlivou transformaci výrazně navýšil svůj finanční přiděl a svou finanční základnu.

2.5 Mezi hlavní změny ve srovnání s návrhy z ledna 2020 patří:

- výrazné navýšení finančního přidělu zejména v případě FST: navrhuje se, aby se původní počáteční finanční přiděl zvýšil ze 7,5 miliardy EUR na 40 miliard EUR (další 2,5 miliardy EUR v rámci běžného VFR a nová částka 30 miliard EUR v rámci programu Next Generation EU); pravidlo znásobení (1,5 až 3krát) finanční základny FST prostřednictvím převodu z EFRR nebo ESF+ se vztahuje pouze na zdroje v rámci VFR pro období 2021–2027, nikoli na zdroje v rámci nástroje Next Generation EU;
- navýšení zdrojů ve prospěch programu InvestEU – výše záruky by se zdvojnásobila; oblast udržitelné infrastruktury bude pracovat s 20 miliardami EUR, oblast výzkumu, inovací a digitalizace s 10 miliardami EUR, stejná částka je přidělena na oblast malých a středních podniků, oblast sociálních investic a dovedností obdrží 3,6 miliardy EUR a finanční přiděl pro nově navrženou oblast strategických evropských investic je 31 miliard EUR;
- úvěrový nástroj pro veřejný sektor získává prostřednictvím tohoto balíčku právní základ návrhu a představuje jedinečnou a inovativní kombinaci praktického provádění finančních nástrojů a dotací.

2.6 Ostatní navrhované prvky balíčku Evropské komise z ledna 2020 zůstávají nezměněny a platí v plném rozsahu; vztahují se na podporované činnosti a oblasti (a také na ty, které jsou z podpory vyloučeny), procesy provádění (několik alternativ operačních programů), úlohu územních plánů spravedlivé transformace jakožto hlavních podkladových dokumentů, jež jsou rozhodující pro podporu, jakož i na typy příjemců.

2.7 Je vhodné chápat návrhy týkající se upraveného mechanismu pro spravedlivou transformaci pouze jako jeden prvek struktury komplexní a vnitřně propojené mozaiky, již představuje balíček programu Next Generation EU, jakož i úpravy návrhu VFR 2021–2027 za účelem navýšení fiskální (rozpočtové) základny EU a jejího zaměření na současné naléhavé potřeby. Navrhovaná fiskální opatření rovněž doplňují již přijatá mimořádná opatření v oblasti měnových a strukturálních politik a v regulačních rámcích. Musí být také podporována souběžným úsilím o zlepšení oblastí bankovní unie a unie kapitálových trhů.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 311, 18.9.2020, s. 55.

2.8 Balíček za účelem zřízení nástroje na podporu oživení a přizpůsobení VFR 2021–2027 potřebám situace po koronaviru se považuje za mimořádný krok ve financování EU, ale také za krok nezbytný a naléhavý. Rozpočtová politika EU by za současných okolností a pravidel jednoduše nebyla dostatečně flexibilní a nebyla by schopna podniknout kroky, které by viditelně pomohly vyřešit krizovou situaci. Na druhé straně se tento návrh může jevit v současné politické situaci jako velmi pravděpodobný.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV tento návrh vítá, jelikož považuje strukturální reformy a podporu hospodářské diverzifikace za velmi důležitou dlouhodobou prioritu EU.

3.2 EHSV pohlíží na úpravu mechanismu pro spravedlivou transformaci z celkové perspektivy nástroje na podporu oživení a považuje tento mechanismus za spravedlivý, inovativní, inkluzivní a účinný nástroj na podporu regionů a území, které čelí zelené transformaci z odvětví s vysokou spotřebou uhlí a s vysokými emisemi uhlíku na moderní a udržitelně diverzifikované hospodářské činnosti. V kombinaci s tou nejflexibilnější možnou interpretací pravidel státní podpory nyní nabízí reálnou možnost usnadnit dosažení spravedlivé transformace v těchto oblastech.

3.3 EHSV podporuje myšlenku využít dodatečného financování FST v rámci nástroje Next Generation EU (30 miliard EUR) ve zrychleném režimu s cílem pomoci výrazně urychlit investice do zelené transformace nejpozději do roku 2024.

3.4 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby vytvořila příslušný rámec, díky němuž bude možné, aby byl navýšený nástroj FST připraven již na začátku roku 2021, tedy v době, kdy by určité regiony mohly těžce trpět následky krize, pokud jde o jejich hospodářskou výkonnost a sociální a environmentální podmínky. Při stejné příležitosti EHSV vyzývá členské státy, aby urychlily práci na územních plánech spravedlivé transformace, jež jsou strategickým plánovacím dokumentem a nezbytným předpokladem pro přístup k finančním prostředkům v rámci všech tří pilířů mechanismu pro spravedlivou transformaci.

3.5 EHSV rovněž vítá dodatečný přiděl programu InvestEU, který přináší výhody konkrétním regionům při pokrývání jejich potřeb v rámci zelené transformace. Výbor vítá, že v rámci režimu pro spravedlivou transformaci bude podpora ve prospěch investic v regionech procházejících spravedlivou transformací možná prostřednictvím kterékoli oblasti politiky v závislosti na konkrétních investičních potřebách identifikovaných členskými státy v jejich územních plánech spravedlivé transformace. EHSV rovněž podporuje účast nově navržené oblasti strategických evropských investic na činnostech zahrnutých do mechanismu pro spravedlivou transformaci.

3.6 EHSV oceňuje, že začlenění projektů InvestEU do druhého pilíře mechanismu pro spravedlivou transformaci řeší hospodářsky životaschopné a trhem otestované investice subjektů soukromého i veřejného sektoru prostřednictvím inovativního typu financování.

3.7 EHSV jednoznačně podporuje a oceňuje myšlenku úvěrového nástroje pro veřejný sektor, která představuje pro veřejný sektor velmi inovativní řešení, jež je společným produktem vyvinutým Evropskou komisí a EIB, u níž má kombinovat úvěrovou a grantovou složku. Tato kombinace má za cíl mobilizovat až 30 miliard EUR veřejných investic ve prospěch energetické a dopravní infrastruktury, sítí dálkového vytápění, veřejné dopravy, opatření ke zvýšení energetické účinnosti, sociální infrastruktury a dalších typů projektů na podporu postižených obcí a regionů a zlepšení jejich životních podmínek a konkurenceschopnosti.

3.8 EHSV zdůrazňuje inovativní a originální povahu úvěrového nástroje pro veřejný sektor, který na úrovni projektů podporuje provádění finančních nástrojů prostřednictvím doplňkového grantu. EHSV podporuje myšlenku, že tento nástroj představuje doplněk k FST a k průřezovému finančnímu systému InvestEU. Na tomto základě se požadavek, aby projekty podporované v rámci úvěrového nástroje pro veřejný sektor nemohly získat jiné zdroje financování EU, zdá být přiměřený.

3.9 EHSV bere na vědomí, že grantová složka bude řízena přímo Evropskou komisí a do konce roku 2024 bude přerozdělena prostřednictvím systému vnitrostátních přidělů. V této souvislosti EHSV vyzývá Komisi, aby urychleně zahájila výzvy, jakmile bude přijato několik územních plánů spravedlivé transformace, a vyzývá členské státy, aby již nyní přikročily k přípravě projektů. To by mohlo zajistit, že zdroje vyčleněné pro členské státy budou vyčerpány prostřednictvím výzev zahájených do konce roku 2024.

3.10 EHSV si je dobře vědom jedinečnosti a originality inovativního úvěrového nástroje pro veřejný sektor na podporu investic veřejných subjektů, které splňují požadavky přechodu na klimatickou neutralitu a nezaručují dostatečné příjmy. Grantová složka je proto rozhodující pro praktické zajištění hospodářských, sociálních a environmentálních projektů, které nejsou dostatečně finančně životaschopné a nemohou tedy být financovány pouze pomocí finančních nástrojů.

3.11 EHSV zdůrazňuje velký význam územních plánů spravedlivé transformace, které jsou stejně důležité pro všechny tři pilíře mechanismu pro spravedlivou transformaci. EHSV souhlasí s tím, že k financování mohou mít přístup pouze členské státy s již schválenými územními plány spravedlivé transformace. Tyto plány jsou skutečně klíčovým prostředkem k podnícení členských států k tomu, aby se zavázaly ke směřování ke klimaticky neutrální ekonomice.

3.12 EHSV vítá koncepci, podle níž by projekty v méně rozvinutých regionech (tj. s HDP na obyvatele nepřekračujícím 75 % průměru EU) obdržely o 5 procentních bodů vyšší grant na úvěr než projekty v jiných územích (až 20 % oproti 15 %). EHSV je však znepokojen skutečností, že efektivní sazba grantu může činit pouhých 5–7 % ve srovnání s celkovými náklady projektu. To nemusí představovat dostatečnou pobídku k tomu, aby projekty usilovaly o financování.

3.13 EHSV se rovněž domnívá, že pro použití zdrojů navrhovaných pro tento nástroj by bylo prospěšné zapojení i jiných finančních partnerů než EIB. Mohlo by to otevřít prostor pro finanční instituce se sídlem v členských státech, aby mohly tento originální a inovativní typ produktu rozvíjet a nabízet jej svým zákazníkům.

3.14 EHSV považuje platformu pro spravedlivou transformaci za důležitou zejména proto, aby příjemcům nabídla vhodné a rovnocenné informace a technické služby, které přispívají k účinnosti přidělených finančních prostředků. V této souvislosti EHSV rovněž zdůrazňuje význam pomoci, která je členským státům k dispozici, aby mohly vypracovat své územní plány spravedlivé transformace prostřednictvím odpovídající výzvy a podpory zahájené Komisí.

4. Konkrétní připomínky

4.1 EHSV žádá Evropskou komisi, aby přesněji specifikovala rozsah režimu pro spravedlivou transformaci v rámci upraveného programu InvestEU a způsobilost projektů založených na Zelené dohodě pro Evropu v oblasti strategických evropských investic.

4.2 Pokud jde o úvěrový nástroj pro veřejný sektor, EHSV oceňuje návrh na podporu veřejných investic prostřednictvím preferenčních úvěrových podmínek, zaměřený na území, která jsou přechodem na klimatickou neutralitu nejvíce postižena, a v souladu s územními plány spravedlivé transformace.

4.3 EHSV uznává požadavky na kritéria pro výběr projektů a jejich prioritizaci a souhlasí s koncepcí jejich podrobné specifikace ve výzvách na vnitrostátní úrovni.

4.4 EHSV doporučuje, aby Evropská komise definovala a přesněji specifikovala oblasti synergie s dalšími nástroji projektu Next Generation EU s cílem podpořit integrovaný přístup a zároveň odstranit překrývání.

4.5 EHSV velmi oceňuje, že způsobilými příjemci jsou zúčastněné strany ze všech příslušných oblastí, konkrétně instituce z veřejného sektoru (stát, regiony, města a obce), podniky, výzkumné instituce a univerzity, školy, vzdělávací instituce, poradci na trhu práce a nevládní organizace.

4.6 EHSV vyzývá Radu a členské státy, aby co nejdříve dokončily všechny nezbytné přípravné práce k provádění mechanismu pro spravedlivou transformaci. Od Evropské komise se žádá, aby co nejdříve v rámci zrychleného postupu schválila programy mechanismu pro spravedlivou transformaci členských států. Pouze tak bude možné minimalizovat zpoždění při vyplácení finančních prostředků a dosáhnout žádoucích pozitivních dopadů na hospodářskou situaci EU.

4.7 EHSV zdůrazňuje, že zamýšlený převod z ESF+ ve prospěch FST neohrozí provádění běžných projektů ESF+; záměr spočívá ve vytvoření dostatečné finanční základny pro sociálně orientované projekty (rekvalifikace, vzdělávání, školení atd.) v rámci FST.

4.8 Pokud jde o úvěrový nástroj pro veřejný sektor, EHSV považuje širokou škálu oblastí k podpoře za přiměřenou a oceňuje její slčitelnost s ostatními pilíři mechanismu pro spravedlivou transformaci i s některými dalšími finančními nástroji VFR.

V Bruselu dne 18. září 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER
